

Mijn pen heeft iets te vertellen!

DE VAARDIGHEID IN HET (LEREN) SCHRIJVEN VAN EEN VERHAAL

Kinderen verhalen leren schrijven, het is een hele kunst. We kennen ‘m allemaal: de leerling die met hopeloze oogjes naar zijn blad papier kijkt en maar niets kan bedenken. Misschien herkennen we ook allemaal wel de hopeloze leerkracht die zich afvraagt hoe hij met een goede instructie de leerling op weg kan helpen in zijn verhaal. Toch komt hij vaak niet verder dan het formuleren van een schrijfpodracht, in de hoop dat die ergens toe zal leiden. Hoe kunnen leerling en leerkracht geholpen worden?

Eric Besselink & Eline Seinhorst

Een verhaal is een vaak voorkomend genre in het basisonderwijs. In een verhaal wordt meestal een probleem van een hoofdpersoon uit de doeken gedaan. Die hoofdpersoon beleeft daarna de nodige avonturen en aan het eind van het verhaal is het probleem dan – al dan niet met een happy end – afgerond. In een verhaal zijn er altijd drie aspecten te onderscheiden: er is een karakter, het speelt zich ergens af, en het speelt zich in een bepaalde tijd af. Op basis van die drie aspecten – wie, waar en wanneer – hebben we een leerlijn ontwikkeld voor leerlingen van groep 4 tot en met 8 (in Vlaanderen: het tweede tot en met het zesde leerjaar), waarvan je in het kaderstuk een aantal voorbeelden terugvindt. Op basis van de leerlijn hebben we een serie lesactiviteiten per groep uitgewerkt. Aan de hand van een concreet voorbeeld zullen we in wat volgt de visie achter het pakket toelichten.

Eerst de instructie: dat is eigenlijk het hart van de les. Vaak wordt er, naar ons aanvoelen, tijdens schrijflessen te snel geschreven. De lesactiviteiten die we hebben ontworpen, helpen de

leerkracht om samen met de leerlingen in gesprek te gaan over typische verhaalkenmerken. Een taalbeschuwend gesprek maakt altijd onderdeel uit van de instructie. Om dat gesprek te faciliteren, vindt de leerkracht op onze website voorbeeldverhalen van leerlingen en teksten uit de jeugdliteratuur die passen bij het schrijfdoel dat in de les centraal staat. De tekst onderaan op de volgende pagina wordt bijvoorbeeld aan de leerlingen gegeven in een les waarin ze leren dat de ideeën en gevoelens van personages vaak in ‘gedachten’ worden beschreven. De leerkracht leest de tekst samen met de leerlingen, en vraagt ze in welke zinnen er te lezen staat wat de hoofdpersoon precies denkt. De leerlingen gaan op zoek naar die zinnen, en concluderen dat je een hoofdpersoon beter leert kennen door zijn of haar gedachten te kunnen lezen.

Dit voorbeeld is een uitwerking van een didactiek van observerend leren. Door op deze manier te werk te gaan, wordt voorkomen dat kinderen te veel denkhandelingen in één keer moeten uitvoeren: inhoud bedenken, opschrijven wat bedacht is, de tekst structureren en

uiteindelijk verzorgen. Door ‘de pen nog even te laten rusten’ komt er cognitieve speelruimte om na te denken over wat een tekst goed of bijzonder maakt. Pas daarna kunnen leerlingen op schrijfpad gestuurd worden – altijd doelgericht en met geformuleerde schrijftips die ze in acht moeten nemen.

Nu is het tijd voor de schrijfphase, uiteraard een cruciale fase in een schrijfles. Schrijven gaat echter niet altijd vanzelf. Het is daarom van belang dat leerlingen ondersteund worden met aanwijzingen, schema’s en werkbladen, waarmee ze hun schrijven zelf kunnen sturen. Verder is het van belang dat de leerlingen ervaren dat schrijven een spel is dat je met z’n tweeën speelt: je schrijft om gelezen te worden. De uitgewerkte lessen bieden tal van suggesties om kinderen samen te laten werken tijdens het genereren van ideeën. Je vindt er ook veel suggesties om je leerlingen tot doelgerichte feedback aan te zetten: een vast bestanddeel van de lesactiviteiten is de opdracht die leerlingen krijgen om op van te voren geformuleerde aandachtspunten feedback te geven aan hun schrijfmaatje.

Over de auteur

**ERIC BESSELINK EN
ELINE SEINHORST**

zijn verbonden aan Iselinge
Hogeschool Doetinchem.

Enkele voorbeelden uit de leerlijn voor het aspect 'wie'

Groep 4 / 2de leerjaar:

- Kinderen kunnen een kort verhaaltje schrijven, waarin beschreven wordt wat de hoofdpersoon allemaal doet.
- Kinderen kunnen een kort verhaaltje schrijven over een saai of grappig iemand en een tekening toevoegen van de hoofdpersoon
- Kinderen kunnen een kort verhaaltje schrijven over een hoofdpersoon en zijn huisdier, er een tekening aan toevoegen en over die hoofdpersoon iets vertellen.

Groep 6 / 4de leerjaar:

- Kinderen kunnen een verhaal bedenken waarin de hoofdpersoon een duidelijk doel of motief heeft.
- Kinderen schrijven verhalen waarin dialogen voorkomen.
- Kinderen kunnen verhalen schrijven waarin ze synoniemen voor bepaalde karaktereigenschappen kunnen gebruiken

Groep 8 / 6de leerjaar:

- Kinderen schrijven verhalen waarin de interne reflectie (gedachten) van karakters worden beschreven.
- Kinderen schrijven verhalen waarin met metaforen de karakters van personen wordt beschreven.
- Kinderen kunnen verhalen schrijven, waarin karakters vanuit verschillende perspectieven bekeken worden.

In de klas is het weer tijd voor een kringgesprek. **Eigenlijk wil ik helemaal niet meedoen. Ik vind het niet leuk om te vertellen over wat ik allemaal heb meegemaakt. Eigenlijk maak ik heel weinig mee. Ik denk dat mijn klasgenoten veel meer beleven. Ze vinden me saai, vermoed ik.** “Laten we het eens hebben over jullie vakantieplannen”, zegt de meester. ‘Ik heb de kaart van Europa voor het bord hangen. Wie kan vertellen waar dit jaar de vakantie gevierd zal worden. Misschien kun je ook even aanwijzen waar je naar toe gaat.’ Het duurt maar even, en ja hoor: Mieke neemt het woord. “We gaan dit jaar drie weken naar een villa met zwembad aan de kust van Spanje. Het is een klein dorpje. We vliegen er naar toe en hebben een auto gehuurd. Ik zal het plaatsje even aanwijzen”. Mieke loopt naar de kaart. Ze wijst een plaatsje aan de Spaanse kust aan. De klas is

onder de indruk. **Nu maar hopen dat de meester niet mijn kant op kijkt. Ik ben niet zo'n opschepper als Mieke. Die roert altijd als eerste haar mondje. Je vindt het toch niet leuk om te vertellen dat je NIET op vakantie gaat.** “Ik kan mijn geld beter besteden”, vond mijn moeder. Sinds ze gescheiden is, moeten we een stuk zuiniger leven. **Zal die meester niet snappen dat sommige kinderen dit een vervelend onderwerp vinden?**

Meer lezen?

Op de website www.iselinge.nl/ verhalenvertellen kun je ons boek *Mijn pen heeft iets te vertellen* downloaden. Je vindt er ook de aanvullende materialen: voorbeeldteksten, werkbladen en videoclips. Op de site kun je ook je ervaringen met ons delen. Op dit moment zijn we bezig om samen met leerkrachten (in spe) een soortgelijk pakket te ontwikkelen voor het schrijven van betogende teksten. Het boek is een van de uitkomsten van het leernetwerk 'Schrijven Kun je Leren', waarin leerkrachten, opleidingsdocenten, studenten en onderzoekers van het Welten Instituut samenwerken. Wie de activiteiten van het leernetwerk wil volgen, kan terecht op <http://www.awonderwijs.nl/leernetwerken/leren-schrijven/>.